प्रधानमन्त्री जंगबहादुर राणाको समयको नेपाल-भोट युद्धको ऐतिहासिक सामाग्री

(गताङ्कको बाँकी)

६७४

श्री मिनिस्टर जनरलका हजुरमा सर्जी चिसिद्धिमानसिं राजभंडारीबाट लेषी चह्रा
इ पठायाको सम्वत १९१२ साल जेष्ठ शुदी ४ रोज १ का दिन कुगा देषी सवाकोस वर्छो
कुगाको देउराली भन्या ठाउमा डेरा पर्यो वाहासम्म श्री जनरल जगतसमसेर जङ्ग
कुवर राणाजी साहेव श्री लेफटेनन जनरल वमसेर जङ्ग कुवर राणाजी साहेव श्री क
र्णेल त्रिविक्रमसिंह थापा पालनु भै श्री प्राइम मिनिष्टर साहेवका हजुरमा नज
र गुजराई जो भयाको लडाञीको विस्तार कुगासर भयाको विंति गर्नुहुंदो श्री प्राई
म मिनिष्टर साहेव वडुतै षुसि भै वक्सनु भयो श्री रानी साहेवर लाइ पनी नजर गुज
राउनु भयो श्री प्राइम मिनिष्टर साहेववाट भोलि माहारह्याका घोडाहन्या अफिसर
पगरिहरूलाई २ घडी दिन चढदा आहामलाई लिन पठाउनु तिमी जनरल कर्णेल
हरूले पनी असल असल पोसाक लाई वादसाही वाजा साथ माली १ कोस सम्म लिन आ
उनु ताहा कुगामा रह्याका पल्टनलाई कुगा किल्लाको दर्वाजा देषी जाहा सम्म पुग्दछ
पर्कैलेन वाटाका दाहिना वाउ लयेन सुंग षडा गरि राषनु म तिमीहरूले लिन आ
याको ठाउमा आइपुग्न्या विति के फर्जन्त गराई कुगा किल्लावाट १९ तोपको सला
मी दिनु भन्या इ सवै कुरा अह्राइ सिकाई वक्सापछी घडी ५। इवा किंदा वाहावा
ट कुगातर्फ फिरि वक्सनु भयो भोलिवेहान २ घडी दिन चढदा मर्जिव मोजिम कु
गामा रह्याका अफिसर पगरीहरू घोडामा सवार भै हाजीर भया पछी श्री प्राईम
मिनिष्टर साहेव समुरको चोवंदी भेलपोस समुरैको पाईजामा दोचा उस्माथी वा
ट पोलादी वकतर पहेर्नु भै कुमेद अर्विमा सवार भै ३ घडी दिन चढदा वाहावा
ट पालनु भयो घोडाहन्या पगरिहरू सवै पाउर सवारीमा गयाका थियो मर्जिव
मोजिम जनरल कर्णेल साहेवहरू पनी कोस भर सम्म लिन आई पालनु भयो थि
यो श्री जनरल भक्त वीर कुवर राणाजी साहेव देउराली वाट श्री रैफल जेट पल
टनमा वसि पाउलागनु भयो श्री रानी साहेवका सवारीमा सर्जा चिरवरीदार हरूवे
सवैसंपोसाकलाई पाउर सवारीमा थिया वाहावाट २ पाउ जमीन आयापछी वे
लायतिवन्दुक लिन्या आठपहरियाहरू सवै भै दअगाडी वाहा पछी घोडामा स

६७५

ला मेजर कपतान हरिहरसिंह थापा कपतान वलवहादुर पांडे लेफटेनन अम्वरवहादुर
भंडारी हरूलाइ दैलार गुम्वा हानिकन ते स गुम्वाको १ कोस ओरपर वेस विकट जागाहेरी
दुस्मनको आपनो अफनु हान पार्न्या गरि १०।८ हजार फौज आया पनी दुस्मनको केही नला
गन्या किल्ला आड वनाई रसद षजाना दारुषा पानि भित्र पारी मजगुती सीग वष्याका मगर
भनि लेषी पठाउनु भन्या वेहोरा श्री प्राइम मिनिष्टर दाज्यै ज्यूवाट लेषी आयो तसर्थ
तिमेहरूले दैउर गुम्वा हान जानु त्यो गुम्वा हानिकन तेस गुम्वाका नजीक ओरपर वे
स विकट जगाहेरी दुस्मनका अपला मा आफनु हान माथी पारि १०।८ हजार फौज आ
या पनी दुस्मनको केही नलागन्या गरि आड किल्ला वलियो वनाई रसद सर षजाना
दारुषा पानी भित्र पारी मजगुती सीग आडवाधि आफुड सिपाहि सगवष्याका मगर
तोपको कुरा लेषी पठाया थ्यो २।३ दिनमा तोप पनी पठाउन्या काम गरी न्याछु आइपु
गला रै तिहरूलाई तरजसध्यइ गरि हान लिनु लुट पिट नगर्नु कुल गन्यार लडन
आउन्याको ज्यान नराषनु सवै कुरामा आफनु होसियारी षवरदारी सीग रहन्याका
म गरि तेस तरफको षवर लेषनै रहनु रवछौयाइछु शुभम्

ज्येष्ठ शुदी ३ रोज ७ मा.

तसैवषत्मा श्री मिनिष्टर जनरल साहेवका हजुरमा मेजर कपतान हरिहर सिंह थापा
ले जे षी चह्राई पठायाको २३ पल्टनको पिपा षलासीका दर्दमाहा दिनु भन्या दस्षत
लेषी आयाको छ त्यो दस्षत भयापछी तेस पल्टनका पिपाहरूलाई पनी दर्दका रु
पैया पठाइदिन्या काम गरूला तोप १ को गोला गिराफ्स्सेन पठाइदियाको छ आइपुग
ला १० पैनी षर्जै दियाको छ हदनवेछन लडन भिडन का कुरालोई श्री मिनिष्टर ज
नरल साहेववाट लेषी पठाइवक्स्याव मोजिम काम गर्नु तेस १ तोपलाई चाहिं न्या सिपा
नहि भर्ना गरि काम लाउन्नु तिनको तिनखुला लेषी पठाउर कितापमा चढाउन लाउ
ला सिद्धिराजको पनी ठेगाना भै आउला भनि मर्जि आयाको जो गर्हो सिवाना देषी
जुषछनु आहावाट वढ भन्या मर्जि आयापछि वछौला भनि श्री मिनिष्टर जनरल सा
हेववाट मर्जि आउंदा सिवाना देषी वढन्याको न षुवुमा रुपैया लिन गयाको पछी रपि

पाकोपट्टी पनी हिजो · आइपुग्या लिखुषोलामा · उत्तर पश्चिम काज गालाई दुनिआले दिन्या रसद लाइ वाडन रूपैया · अठार हजार · सुवेदार नैनसिंह खड्का · मुखीयाका हिनाथपाध्या · तहविल्दार वीसमान् काजिमा वुझि लियाछन् · ४।५ हजार · तावादि · पनी कागजत्तयार गरि पठाया · अरू रूपैया · अहिल्या याकाछन् · पिपा वोजन पठाउदैछौं कदि अन्न भर्ना गर्नु पर्न्या छ · आहादेखी ३ कोस माथि गोडा महराकटाइ ३०० मारि आनाज · अरू चाहिन्या सरा जाम होम मा सारी · २ पट्टी राषी · आड पयेड वनाइ राष्याको छ · तेस्था उदेखी · माथी कोस १ सेवाना देखी · १ कोस तलका सिकोनिर वगर · चौरछ · आड पयेड विकट ग्रुषन · पनी वछिया छ · तेहि ठाउमा गोरषाना रसदपछाडी पारि वषलाई · आहार सट · घर कोर · दुनियाले वोकन्यारसद · पनी वोकाउन्याकाम गरि · घद समेत याट गराई · सान्यौं काम गराउला · तेवर षवाट वाटो वनी केही वनाउनैछ · वनाइदे सावमा · पुर्‍याउला · भोट पट्टी लापचि गुम्वाको · कातुलामा · कारेति · १४ घर रह्याकोछ · तिरै तिरलामा समेत · झिकाउनु · भनि · पिछ्या पन्या मनि लेषीदियेछु · फेरि गन्या हवल्दार · हरु फौज माल्याया रै तिपनी · हाम्रा सिवाना भित्र आया फौजका पछाडी पारी · गोरु ३०।४० र · चौरीजाहा नव चा समेत · लाई · धक्याई · तत्तातिर षेदा: हा गरि · आनर्दिछौं · लामा नै क्षुभित मान्दा रहेछन् · नेस्का सीधै सायाप निसवै झिका औ येस पट्टीको झुलेलामा रहेछ · तेसलाई नजिके राषनदो · सरणको मरण नहवस · फेरि भोटका हात नपरौं भन्दछ · आश्रिरआ दिराष्याकोछ · मुकाम लामवगर · शुभम् ·

मागभित्रका अर्जि ·

ई प्रान्त लिखुपश्चीम काज गामा · ठाउ ठाउ षोला नाला छन् · वर्षा चल्यापछि · सबै जगाको रसद मस्याउमा · उतारणा कठिन होला · भनि मन्छन् केही जगाको भन्या नझिकाई भयेन · झिकाऔं · सबै जगाको जो मर्जि शुभम् ·

षोलामाका गाउल्या का गोरु ३०।४० को यक फेरा · रगत न झिकन्या गोगाई मर्दा रह्याछन् सदाचलि आयाव मोजिम · रगत झिकी · इउथाइ गर · भंनु कि केसो गर्नु जो मर्जि शुभम्

जेठ वदी ३ रोज मा ·

श्री मिनिस्टर · जनरलका हजुरमा · श्री जनरल धीर समसेर जङ्ग कुवर राणाजी · वाट लेषी·

चढाइ पठायाको · अघि तिमीले पठायाको · भोट्या अक्षरको चिठी · तिमीलाई सेठा काजीले लेष्याको रहेछ · त्यो चिठी रामसुन्दर लाई उतार्न लगाई · भोट्या अक्षरका चिठी समेत श्री प्राइम मिनिष्टर दाजैज्यु का हजुरमा · चढाइ पठाउन्या काम गर्‍या · वाहा वाट हुकुम माफिक · जवाप लेषनु भन्या आउला सो माफिक · तिमीलाई · लेषी पठाउला · भोटे अक्षर काउतार · तिमीलाई पनि पठाई दियाको छ · विस्तार वुझौला · मकुणा पुग्या पछि · लेषी पठाउला र · टिगरिहानन् · रिगरि · हीनु भन्या · मेरो चिठी नगै · न हांनु · भन्याकुरा लेषी पठाउनु · भन्या · श्री प्राइम मिनिष्टर दाजैज्यु वाट हुकुम भयापछी · जो न माफिक · तिमीलाई लेषी आउला सो माफिक गरनैला · वाहा वाट येसो गर भंन्या · चिठी न आउंजी सम्म · कुनी देषी वढन्या काम नगर्नु कुनीमार रसद · चाडो ल्या गर्न · लाउन्या र · आफु फौज तयारी गरि · राषन्या काम भय अवछीया होला भन्या हजुरका सिक्षा वमोजिम · तत पर भै · काम काज मा रहन्नेछु · श्री प्राइम मिनिष्टर दाजैज्यु वाट · आफना रसद कोर · षर्जनाना को तयारी गरि · सुनागुम्बा · होन्याको म तिमी गनैछौ · भनी लेषी आउंदा · अलिकम लाई दुर्भि तापन गयेका · येस कुरा मा · येसो गर्नु भन्या · सिक्षा चाडो पठाइ वक्स्या · सोही माफिक · काम गरौंला · भोट्या अक्षर कोउतार · पनी उतार आइ इपुग्या · विस्तार सबै वुझ्यां · सुनागुम्बा मा दुस्मन तर्फका फौज ले · छुगा को मजगुत गरि · आड वनाई · आड भित्र १२० पाल टांग्याको रहेछ · पाल पीछे ८ जना का दरले पछि · फौजका अंदाज · नौ सये · हजार होला · भन्या जलो लागछ · आड पयेर · मजगुत गरि वस्याको रहेछ · येलेषभन्याको · ठाउमा · दुस्मन को फौज · ८ से होला · भन्या समाचार सुनिंछ · शुभम् ·

सेठा काजीले · लेष्याको · भोट्या अक्षर · का · चिठी को तर्जुमा ·

श्री कीच्या जनरल साहेब वाट · पठाइ वक्सनु भयाको · चिठी आइपुग्या सो दुवै वसले अनुभयाको रहेछ · गोर्षा भोट · २ को कुरा · मा वन्दोवस्त भया · श्री ५ वादसाह रिसानी हुन्या छैनन · भोट गोर्षा का · प्रजाहरू सबैलाई · पनी · सुष होला · लडाञी भया सबैलाई ठुलो दुष पार्छन् · भनि हाम्रा चिन मा दुष लागी रहेछ · रीत सँग वन्दोवस्त मिलन्या गरि · चीन का अकम्बले काजका मगर्न्या · वडा अम्बाका कचहरी मा · अर्जि चढ्या या वढीया होला · भन्या

जसो लाग्याको थियो यसै बिचमा हिं भुकालामा ले बन्दोबस्तका कुरा गर्न आयाको १ दिन पछि सिपाही लडाञी गर्न आया बन्दोबस्तको कुरा गर्नेर लडाञी गर्न्या कुरा दुवै सँग कस्ता जरहले होला इ कुरा भोट्वस्या बडा अस्वालाइ हामीले बिन्ति गर्न्या हामी हरूलाई निसाप कारि तले ठुलो डँड ऊद्ध येस पाला तिम्रा चिठीमा मिनिष्टर साहेब र मेरो २ जनाको भेट भया बन्दोबस्त होला मेरा चित्तमा लाग्दछ भनिले ध्याको मेरा चित्तमा पनी बन्दोबस्त भया बठी होला भन्या ठुलो आश्रा छ निश्चये भेट गर्न्या मन नसुवाद्छ तापनी बाटमा सिपाही छेर्‍नाले आरतजावैत गर्नु मा हो ईद्ध १ बन्दोबस्त गर्न्या कुराको निश्चय गरि राजनितिमा मिलन्या भया कामगर्न्या मिलो ईद्ध ठैरे असजिलो भया २ येकतर्फबाट लडाञी गर्न्या येकतर्फबाट कुराकानि गर्न्या येकै बखत्मा दुवै कुरा गर्न्या दस्तुर होईन लडाञी भया पछि कुरा गर्न्याका मद्धेन कुरा गर्न लाग्या पछि लडाञी गर्न्या दस्तुर होइन बडा राजाको येसै रित होकी जनरलको मन परी गन्याको हो घुताल्चेयलाई दो मास्सालाई अघी कुरामा पठाई पछी ताल्चे आफै जानु हवस भनि बिन्ति गर्दा भोट्वस्या बडा हेअँवा साधघु मन आउदा बाटमा अर्जि चढाञी आउन्या छन् ताहाँ मिलाप भयो भन्या वढियाछ मिलाप भयेन भन्या मलाइ दोस छैन मलाइ ठुला साले खी आयाँ जाहा भयापनी आईछु सीकान ठन्या गरि जनरलबाट सबै मानिसको रक्षा समक्षी दुखप न्यौ बुक्ति आपसमा जवाप लेखनु होला येसो भया सबै मानिसलाई सुख हुन्या ठुलो काम गर्नु भया श्री देवदेवताहरू सबैको सधै सुदृष्टि होला मन चिन्ह खाता १ ज्येष्ठ वदी ८ रोज शुभम्

जेष्ठ शुदी ३ रोज ७ मा.

यसै बिचमा श्री ५ सर्कारमा श्री प्राइम मिनिष्टर बाट लेखी चढाइ पठायाको ऊंगाफर्‍य भयाको बिस्तार मकाठमाडौ छदै हेजुरमा जाहेर गर्न्या केहि कुरा भुग्या पछि भ

याको खबर सार बिन्ति चढाइ पठाउला भनी रोज रोज अर्जि नले थ्याको हो आरानबेराम हजुरका पुन्य प्रतापले आरामै छ हावापानीका अर्थलाइ हेमाल चकाजगा ताहा पुस मा घका जही आहा आजकाल न्यादा जसो लागन्या ठंडी हावा भरदिन लागन्या हिउँका पैराजा नाले मेघ गर्ज्या जस्तो सब्द चारै तर्फ बाट आउन्या रहेछ श्री ५ सर्कारको बक्सीया हुन्या पाठ का अर्थलाई बछी ये होला भन्या मन नसुवाले योका मगरिया को हो पुन्य प्रताप हजुरैको छ अब कुरा पुग्या पछि कि छ्वाटे खी डेढ कोस माथी हुस्सनको फौज डाडामा बस्याका छन् भन्या खबर छ कि तिनि सँग या बन्दोबस्त गर्हुँला या मिलेन भन्या लडाञी गर्हुँला र भयाको बिस्तार बिन्ति चढाइ पठाउँला मुकाम टेटीङ शुभम्

ज्येष्ठ शुदी ३ रोज ७ मा.

तसै बखतमा श्री प्राइम मिनिष्टरका हजुरमा मेजर कप्तान दलजित विष्टले लेखी चढाई पठायाको आहाको हाल सुरत ताहा छोरालाई लेखेथिञा छोराले हजुरमा बिन्ति चढाउदै रह्याको होला भनि हजुरमा फेरी बिन्ति चढाइन पठायाको हो छोराले बिन्ति चढाउँदो रहेनछन् गुलाम पर डाड गिरि बक्सी आयाको रहेनछ आहा सबै कुरा आउदैछ म घेसबाट आयाको टटको पेजा सिउनाकन सनले साचो भयो भनि रसुवाबाट प्रोहित चतुर्भुज अर्ज्याल ले लेख्याको रहेछ नर १०१८ भारि सन पठाइ बक्स्या जाला भनिश्री कम्यौडर इन चिफ जनरल साहेब हरूका हजुरमा अर्जि चढाइ पठायाको छ हजुरमा पनी जाहेर होला हाल आहाको खबर श्री प्राईम मिनिष्टर साहेब बाट भैंसादो भानुम सवारी भै बक्सन्या आहाको बन्दोबस्त गरि रसद चलाई तेले चाडो आउन्याका मगर भनि मर्जि भै बक्सन्या रसद चलाउन लागिरह्या थ्या लडाउन पर्न्या सिपाही लाई चावल खोका उन मेरा मन परेन ताहाको बन्दोबस्त गरि कृपामाथ मलेजं फाडे डिठानन्दराम कुम्पान लाइ राखि तं चाडो रसुवा आई कम्यौडर कर्णेल सँग बसि रसद लाइ कनडँछ तपनि लाख डेढ लाख गया पछि मोजरि दिनु हुँदैछ तपनि चाडो बन्दोबस्त गरि रस

दछ लाउन्याका मगर. भैन्या मर्जिको श्रीप्राइम मिनिष्टर साहेववाट जेष्ठवदी १४ रोज
३ मा क्रिपापत्र वक्सी आउंदा बुद्धवारका दिन म पनी भोट तर्फ चल्यार सुवा पुगीकल्यो
डरकोलि सैंगवसी कामको वन्दोवस्त गरौंला म श्रीतमुले गंगा आइपुग्दा केरुंङ देखी
१५ ठाउं साघुवनाउनु पर्न्या रह्याछन् म २ दिन केरुङ मा मुकाम गरि श्री रैफलका
४ पट्टी सटाई साघुवनाउन पठाञ्याँ २ दिन पछी कुच गर्छौं भैन्या मर्जिको श्रीप्राइ
म मिनिष्टर साहेववाट कृपापत्र वक्सी आयाको रहेछ हाल पायासुन्याको खवर विंति
चह्राई पठायाको छु रसुवा पुग्या पछि परि आयाको हाल सुरत र विन्ति चह्राई पठा
उंदै गरौंला मुकाम स्याफ्रु चलिचलाउ शुभम्

जेष्ठ शुदी ३ रोज ७ मा

श्रीप्राइम मिनिष्टरका हजुरमा श्री मिनिष्टर जनरलवाट वेमीन्च ह्राइ पठायाको लि
खिका कुरामा मुनासिव माफिक यादद्दास्त लेखी पठाउन्या काम बेस भयेछ भैन्या
विस्तार सहित भोट मा चलन गर्नालाई टकमा न्याका लालमोहर जती छन् काला
तुल्याई पठाइ दिन्याका मगर सुवा धनसुन्दर संगका आधा काला आधा सेता गरी
१६ हजारका ४ भारी मैले कुगा तर्फ लेगञाँ भनि मर्जि भै आयाका कुरालाई सुवा धन
सुन्दर संग सेता काला मोहर गरि १६ हजार रुपैयां ल्याली वक्सन्या कामवन्दुन वठीयाभ
येछ टकसान्याका लाल मोहर जतिछन् कोला तुल्याई पठाइ दिनु भनी सिक्षा आया
का कुरालाई १० हजार टकमार्नु भनी मर्जि भै टकसारियाको ८ हजार नेसन र फिर २ ह
जार लिसि गर्ि गयाको आहा का ला मोहर मुजदान छैनन् केही पसल भर महाजन
सींग ओजी केही टक मार्न लगाई ज्ना गरि काला तुल्याई चह्राई पठाउन्या होकी जो मर्जि
मेगजीन मार्फत वंडुक काकमानी गे छर वंडुकको फर्द पठाइ दियाको छ फर्द वमो
जिमको माल पठाइ दिनु भनी मर्जि भै आयाका अर्थ आई ताकी तागरी भैया रहू

निविन्तिके चह्राइ पठाउन्या काम गर्नुला जगा जगामा ठुलो तोपलै जानु ऊन्या गरि साघु
वनाई रैफल लेटर पल्टन २ को ४।४ पट्टी गरि अडाई वक्सन्या काम वन्दुन वठीयाभ
येछ श्री जनरल भाइ जगत्सम्सेर जङ्गले हजुरमा ईले ख्याका कुगा तर्फका विस्तारका
विजीनीस चिठी पठाइ वक्सनु भयेछ सवै विस्तार वुझ्यां शुभम्

जेष्ठ शुदी ३ रोज ७ मा

ताहापछी श्रीप्राइम मिनिष्टर वाट श्री जनरल वद्रीभर सिंह केलेखी गयाको श्री वरखपु
ल्टन मोलौंड मा रह्याको छ पालन भै ऊन्या रह्यानछ आना लाउनालाई कपडा पाइदे
न निज पल्टनले आनावार मन्यो भनि सामत मागद छन् र सका १० हजार मध्ये फक
त आनालाई सापेट दिन्या हो कि भनि कपतान अम्बर सिं कुवर राणाजी वारि वार लेखी
पठाउंछन् कसो गर्न्या हो भनि लेख्याका कुरालाई अघी पल्टनलाइ सरसापट दिनु भ
नि ३ हजार रुपैयां तिमी सींग रह्याके छन् तिने रुपैयां मध्ये मुनासिव माफिक घट्दि
न विग्रन्या गरि सापट दिनु मोलौंड देखी अववर्ष पल्टन जान्या कुरालाई र मोलाँगी
राजाले तयार गर्न्याका सिपाही र चोर्जे थोपक्याल विष्टले तयार गर्न्याका सिपाही स
तली चिठी पुगन्या विन्तिके कुगा जान्या काम गर भैन्या वेहोरा अघी ज्येष्ठ वदी ११ रोज
५ को दिन कपतान अम्बर सिं कुवर राणाजी कानाउं मार सो ही माफिक लेखी पठाउ
नु भैन्या विहोरा तिमीलाई पनी लेखी गयाको हो सोही माफिक दो चावसुमाल र सद
को तयारी गरी मोलाँगी राजाले तयार गर्न्याका सिपाही र चोर्जे थोपक्याल विष्टले त
यार गर्न्याका सिपाही ली श्रीप्राइम मिनिष्टर दाज्यूज्यू पनी कुगा पुग्नु भयो तिमी
तिमी पनी चाडो चाडो गरि कुगा जाउं भनी ताहावाट कपतान अम्बर सिं कुवर रा
णाजीलाई लेखी पठाउन्याका मगर्न्या वठीया होला कंपनी अस्वल्दारी वाट डाकु पक्री
गो स्याका अम्वलदारीमा सारि लाम सिमाना मालटकाई मुकट मुकट मा मजकुर
मानिस हरुलाई पक्री ल्याई रोपकारि साठ हन्याका जवान वदी १२ गो सुवाडा मुचुलुका

१ज्मा १४ च्चह्राई पठायाको हो· जवाप आयेन· भनिलेष्याका कुरालाई· ताहाबाट· पठायाका
कागजबाट तजवीज गरी· भाहावडा साहेवलाई याद दास्तलेखी जान्याछ· याद दास्त लेखी
आयापछि· येस कुराको येसो गर्नु भन्या वेहोरा· २।४ दिन पछी· ठेगाना गरि पठाउन्याका
म गरियेलो· वरव पल्टनका हाजीर बाट गयेर भै· पक्रिनेल पन्याका· २ जना सिपाहीका
कुरालाई अैलेनेलमा राषि· छोडन्याका म गर· पल्टनको हाजीरी पठायाको· आइपुग्यो शुभम्·

जेष्ठ शुदी ३ रोज ७ मा·

श्री प्राईम मिनिष्टर बाट· मेजर जनरल कृष्ण धोज कुवर राणाजी· के· लेषी गयाको· ताक
लासार· होनु भन्या सायतको पुर्जि र· हुकुमको लाल मोहर· चिठी हरू पुग्याछन्· वढी
या भयो· सो वमोजिम ताकलासार हौन्याका म गर्न्यैछौ· सख्या नी राजा बाट· आउन्यात
यनाल· जाई· सवै कास ख्वा हले मुकरानाका रस्ताकोरस्ताको· याद षवर रापनु भनि ग
मगछी मा राखन्या तजवीज वढी या ठहरायाछौ· आज सम्म ताकलासार कोर· मानसरो·
वरको जिल्ला सवै आफ्ना हात गरि रैति हरूलाई· तरतसल्ह गरि· हात लिन्याका म गर्नु
लुट पिट येक सिन्का भर पनि नगर्नु· कुल गर्न आउन्यार· लडन आउन्याको ज्यान
नरा षनु· आफ्नु वस्या ठाउ ताकलासार मा· लाष फौज आया पनि· दुस्मनको केही न
लाग्न्या गरि· किल्ला आड मजगुत गरि वनाई· तोपको मारु वनाई· पानी भित्र पारि ष
जाना रसद· हिउ पर्न्या समयेभर· लाई पुग्न्या गरि· [illegible] गरि राषनु· वारू
दमा आगो नलाग्न्या गरि· राष भन्या वेहोरा लेषी पठाई भनि के हुकुम· बाट· श्री प्राइ
म मिनिष्टर दाजैज्यू बाट मजाई लेषी आयो· न सर्व· सोही वमोजिम· काम गर्नु· केही
गुटा आइ कुगाकिल्ला कुनी अमल भयाको विस्तार· तिमीलाई· अघी लेषी गयाकै हो
केहुँ तर्फको फौज· कुगाकिल्लामा छ· लिसितर्फको फौज· कुतिमा छ· शुभम्

जेष्ठ शुदी ४ रोज १ मा·

तसैवषत श्री मिनिष्टर जनरलका हजुरमा· श्री जनरल जगत्समसेर जङ्ग कुवर रा
णाजी· बाट लेषी चह्राइ पठायाको· श्री प्राइम मिनिष्टर दाजैज्यू पनी· जेष्ठ शुदी ४ राज १

का दिन· गुन्या आइ बाट हिडी· कुगाकिल्ला देषी· येक कोस पुछो आई· डेरा गरि· वषु भये
दमलाई पनी· आठ पहरिया पठाइ वक्स्तनु भयेछ· कसैलाई· थाहा नदी· तेले मात्र आउनु भ
नि मर्जि हुदा· मैले· काजी मामालाई· लीग आर· श्री प्राईम मिनिष्टर दाजैज्ये वडुतै खुसि
भै वक्स्तनु भयो र· स्यावास मैले लायाको काम पनी तेले पार जाईस· सहाना रीको डुदको
उद्धार पनी गरिस· आफु ज्यामर्दिले किल्ला फत्य गरिस· तैले गर्नु ये तिकै हो· भनी ठुलो
मेहेरमानगी को· स्यावासी वक्स्तनु भयो· अरु कौलिक पमानल गायेत· पिपा षलासी· न
क· ईनह हलेसमनी· जाहा जाहा सम्मको सिहीनत गयाको थियो सो पनी· वसो आस· श्री प्रा
इम मिनिष्टर दाजैज्यूका हजुरमा विंति गरि दिञ्जो· सवै देषी· वडुतै· खुसी भै वक्स्तनु भ:
यो· दुस्मनको फौजको हा· कांहाक सोइ षल संगव स्याको छ· कति छ· क्या मनसुवा छ भनी
सोधी वक्स्तनु भयो र· पाई हजार मासिसद्ध १५।२० भोटका काजी· भारदार पनी छन्· सात
तोपर हजार सवार सेन्त आयाका छन्· गोर्षाली अलिक दगावाज संग· लडदार सोछ
न्· तोपको भरोसा ठुलो रहेछ· मैदानमा भया तिनको तोपस्मेत· छुटी लिदाहुं भनी·
सेषीका कुरा गर्द छ· ठाउ ठाउमा· आड मजगुनी गरि· ३ बाटामा विकेट पनी· राषी रहेछ
कुगा देषी ६ कोस मा थी· भैरवलीगुर· देषी परसा सिंया· भन्याका जगामा· फौजको छा
उनी राषी· छोडी रहेछ· अवलडाञी भयो भन्या· भैरवलीगुर देषी· वठै· ठुलो· लडाञी·
हुन्याछ· भन्या हाम्रा मनमा· लागी· रहेछ· भन्या विंति गर्न्यो र· अव मेरा तजवीजमा· ५।७ प·
ल्टनर जती भयाको तोप· तोपको ये केहु मेला गरि· तिनी हरूसं लडनु पर्न्याछ· भनि
मर्जि हुदा· मेरा तजवीज मा ता ने सो गरि गया उसले अघी देषी आडवाधी रहेछ उसका
हात आफु कपल हुन्याछ· मर्जि भया वमोजिम को फौज लगी· यकै ठाउमा ज्मा राषिंदा
ठैवाट उसलाई गिज्याउन्या तरह संग· लडदा उस्का २ ठाउका फौज पनी· लडाञी भया
के जगामा· आउनन्· तेस्को वेला पारि· हाम्रा फौजमा· ३ थेडमा १ थेडले· वहीं लडदै र हन्या·
२ थेडले जसेरा तपर्द· २ बाटा तिर बाट· उद्धौनी· भैरवलीगुर छेकन्या· हाम्रा हात वैरिको
थापलो होलाकी· भन्यार्के· मेरा मनमा· लाग्छ· उसवेलामा· जो मर्जि होला· सो वमोजि

म गरौला भनी मैले बिंति गर्दा तेले बेस तजवीज गर्याको रहेछ स मेरो चित्तमनी बु
झ्यो तेसै माफिक गर्नु पर्न्याछ भंन्या मर्जि भयो औ चिनी आ ताल्व ये दो मास्ला आया
का हरुले श्री प्राइम मिनिष्टर दाज्येज्यूको चित्त बुझाई ध्याको बन्दोवस्त गर्न सक्नन्
भंन्या मेरो चित्तमले देखदैन श्री प्राइम मिनिष्टर दाज्येज्यू बाट मर्जि भयाको कुरो ली अ
न्यासीग साधन जान्याछन् श्री प्राइम मिनिष्टर दाज्येज्यू [illegible] गरि तिर
पाल नुजन्याछ भंन्या मेरो तजवीज मा यसै ठहर्छ मुकाम गुगाकिल्ला शुभम्

जेष्ठ शुदी ४ रोज १ मा

श्री प्राइम मिनिष्टर बाट श्री मिनिष्टर जनरल लाई लेषी आयाको जेष्ठ शुदी ४ रोज १ का
दिन गुन्हो गठीबाट गुगाकिल्ला देखी वर्खे डेढ कोस माडेराली भंन्याड मा वास पन्यो
श्री आई जगत सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजी कर्णेल त्रिविक्रम सिंह थापा श्रीलेफ्टेंट जङ्ग
नर्लैव सनजङ्ग कुवर राणाजी भेटन आया भेट घाट भयो जो भयाका बिस्तार मैले
बिन्ति गर्न्या मैले बुझ्या डुस्मनहरु ५।६ कोस डेढ कोस सनगीच मा वस्याका छन् भंन्या ता
ल्ये ये सर्दार दो मास्लाई भेटन भनी गुगै किल्लामा वस्याका भया भोली ८ घडी चढ
दा किल्लामा सायेत छ जीछु आहा आयाका मानिसहरु संग ध्याको बन्दोवस्त मिलेन भंन्या
तिडाडा डाडा मा वस्याका लाई हांनपठाउछु ताहा तिमीहरुले चाडो ताकीता गरि जीगी ब
जानार भयाका रसद सम्नुचुरा पिठो चाडो पठाउ जगाजगा मा ताकीता पनी गर लडन
गयाका पल्टन रसद नपुगी आनवेगार जैगी अजानावेगर अभा भयो भन्या तिमीहरुदे
षी मनीको भीन्या छैन कुमलामा मेजर [illegible] कुल धोज कुवर राणाजी ले पठायाको चि
ठी र नआ पल्टन लाई भर्ति गर्याका जवान २७ को ठडा पठाइदियाको छु पुगी बुझौला
मुकाम गुगाकिल्ला शुभम्

जेष्ठ शुदी ४ रोज १ मा

श्री मिनिष्टर जनरल का हजुर मा श्री जनरल धीर सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजी बाट लेषी
चह्राई पठायाको ओर्टन तर्फ बाट धैवुन ले मलाई चिठी लेषी पठायेछ र त्यो चिठी श्री प्रा

इम मिनिष्टर दाज्येज्यूका हजुरमा चह्राई पठाउन्या काम गर्न्या त्यो भोट्याअक्षेरका चिठी
को हाम्रा अक्षर गरी नकल उतारी चह्राई पठायाको छु नजर भै जाहेर होला मलाइ ये
स्तर फर्क आउदा जेष्ठका ७।८ दिन जादा सम्म मा सुनागुम्बामा चढाइ गर्नु भनी मर्जि भ
याको हो फेरि पनी टिमुन्या तर्फ बाट श्री प्राइम मिनिष्टर यान दाज्येज्यू बाट सुनागुम्बा
रसद पानी तयार गरि लडनु तिमी जान्यैछौ भनी लेषी आउदा मैले तुरुन्त सुनागुम्बा
मा चह्राइ गर्नु पर्न्या हो हजुर बाट कुनी देखी बढनु श्री प्राइम मिनिष्टर दाज्येज्यू बाट ले
षी आयाको छ कुनी देखी बढन्याका मन नगर्नु ताहा रसदको तरताकीतार फौजको तरता
कीता गर्न्याका संगर भनी हजुर बाट लेषी आउदा मलाइ दुभितो पर्‍यो र हजुर बाट येक्कु
राको पसै गर्नु भंन्या सिक्षा आया सो माफिक गरौला भनी विन्ति चह्राइ पठायाको हो हजु
र बाट लेषी आयाका चिठी मा श्री प्राइम मिनिष्टर दाज्येज्यू बाट लेषी नआउन्जाल टिगरिन
हांनु भंन्यार श्री प्राइम मिनिष्टर दाज्येज्यूका चिठी येक पठाइदियाको छ बिस्तार मैसेले
बुझौला भनी लेषी आउदा श्री प्राइम मिनिष्टर दाज्येज्यूका चिठी मा रसद पनी तरता
[illegible] गरि सुनागुम्बा हांन्याकाम तिमी जान्यैछौ भनी लेषी आउदा हजुर बाट लेषी पठा
याको चिठीमा बेरियाजेप सुनागुम्बा को नाउं नरुदा सुनागुम्बा हांन्याका मगर्न्या टिग
रितर्फ बढन्याका मलाई र हजुरका सिक्षापत्र न आउन्जाल टिगरितर्फ बढन्याका म
गर्न्या छैन शुभम्

धैवुन ले पठायाको भोट्याअक्षरका चिठी को नकल

श्री ५ सर्कार का हुकुमले बडा भयाका श्री काजी जनरल लाई धैवुन ले चिठी लेषी
चह्राई पठायाको छु तपाई हरुको र हाम्रा झगडाका कुरामा अंम्बा चाडो आउन्याछन्
अम्वा आई लेष पढ गरि छिनी दिन्याछ गोर्खा महाराज बाट अम्बाका नाउंमा लेष्याको
चिठीको उत्तर पनी चाडो अम्वा ले पठाउन्याछन् ठुलो अम्बा सांथमा आई कुरा छिन
इन्जाल सम्म हाम्रा सिपाही र गोर्खाका सिपाही [illegible] लडन्याका मकुरा केही

नगर्नु · भनी पठायाको छ · ठुलो नजरले · धर्महेरी भोग्याबस्याको ठाउमा · सिपाही हरूला: ई छाडी पठाउन्याका मः न गर्नु · जेष्ठ शुदी १ रोज · शुभम्:

जेष्ठ शुदी ४ रोज १ मा.

श्री मिनिष्टर जनरलका हजुरमा · कम्याण्डर कर्णेल · सनक सिंह ब्रि ले · लेषी चढाई पठायाको श्रीनाथ पल्टनका पिया · फुगा बाट · ठिमुन्यार सदवो कन आमाका जना ६ के ईन्गेबु · गाउँको बाटो · भागि · प्याँ गाउँ निक्ली · सोले सोला गरि · पानसे सोलाको थुमन गाउँ पुगेछन् · ताहाको भोग्या हरूले · पक्रि · रसुवा चौकी · का सिपाही र · भोग्या भै · पक्री रसुवाका चौकी · मा ल्याई · पाना फर्कि · ठिगुरा मा हाली · राख्याको छ · छुट · पिट गरि · हम्काई · दपकाई · पछी मासा मेल गरि · दिउ की · चौकीको अयन बमोजिम · फुगा आउन्या हो भनी · श्री: प्राइम मिनिष्टर · साहेबका हजुरमा · साधक को अ जि · लेषी चढाई पठाउदा · तिने भगुवा ६ मा · मुख्य भागना मा: भ चिसन्या मदत दिन्या जो हो तेस लाई · अयेनबमोजिम · फुडाई दिनु · अरू ५ जनालाई · दाहिन्याकान · काटी · रसदवो काउनु · ति भगुवा पक्रन्या थुमन गाउँ को · भोग्या हरू · लाई जनही · १।१ रूपैया इनाम दिनु · भनि जवाफ आयाबमोजिम · भगुवा पियाजना ६ लाई · जोरि · भागना मदत दि · भगाउन्या चाही · ठहरियाको १ लाई · चौकीका अैनबमोजिम फुडाउन · लाई दि: अरू जना ५ लाई · दाहिन्याकान काटन लाई · रसदवो काउन ल्याभ्री · ताहा बाट आयाका व्यीवाला · हरू लाई · तलेतिर १ जनालाई · पनि फर्कन नदी: रसदवो काउनु भनि मर्जि भयो र · आहा शुनी जागरि · जो भयाका लाई · रसदवो काउन: पीफदिका अडामारा बन्याका मगन्या · मुकाम ठिमुन्या · शुभम्:

जेष्ठ शुदी ४ रोज १ मा.

श्री मिनिष्टर · जनरलका हजुरमा · मेजर कपतान · हरिहर सिंह वस्न्यात बाट · लेषी चढाई पठायाको · खोरगुम्बा सम्मो हानि · आडपथार · बनाई · रसद वर्षजानो · दाउरापानी तयार गरि · हाम्जानु भनि · श्री प्राइम मिनिष्टर दाजेयज्यू · बाट · लेषी पठाई बक्स्या

को छ · तिनी हरूले खोरगुम्बा हान · फलाक · खोर · हानि · बाढ्या ठाउमा · दुस्मनको ठपलो · आफ्नु हान पर्न्या ठाउँ हेरी · आडपयाड बनाई · रसद वर्षजाना · दाउरापानी · भिमपारि बक्स्याका मगर · भनि मर्जि भै आयाका अर्थ · जो गयहो · भोलि सौवार · आहा बाउठी हौस भन्याका ठाउमा · जान्छौ · आफ्ना फौजको · सजिलो गरि · दुस्मनको ठपलो गरि · हानौला · दो साथ कोर · बन्तास्या वडारको फौज · सीग लडाञी होला · फलाक जियापछि · खोरगुम्बामा · पुगीछ · तोप · पनी · चढै · आयाब छीया दुदोहो · मुकाम लामबगर · शुभम्

जेष्ठ शुदी ४ रोज १ मा.

ताहापछी · श्री प्राइम मिनिष्टरका हजुरमा · श्री मिनिष्टर जनरल · बाट · लेषी चढाई पठायाको · सेठा काजी लाई भाइ बाट · लेषी पठाउन्या · चिठीको मसौदा · पठाइ बक्सनु भयाको आइपुग्यो · सो बमोजिम · मसौदा स्मेत · भाइलाई लेषी पठाउन्याका मगन्या · पाल्पा साहिला भाई बाट लेषी आयाका दस्षत · मा · छाप लगाई · पाल्पा पठाइदिन्याका मगन्या · गोरखनाथ · महिन्द्रदलका धाइन्या · सिपाही जना २ पठाई दियाको छ · धाइन्या आना मारा बतु · नीजका आनगीमा आहा भनी गन्या · तिनलाई · ताहा दर्माहा · आनगीमा राख भनी · लेषी बक्स्याका कुरालाई · धाई न्याहरूका आनगी · उनैलाई थामनु · तिनका ठाउमा भनी हुन्यालाई · दर्माहा दिनु भन्या अर्घो मर्जि भयाको हो · अज धाई न्याला ई दर्माहा · तिनका ठाउमा आउन्यालाई · आनगी · भन्या लेषी आयेछ · सिक्ष्या आयाबमोजिम · धाई न्या आइपुग्यापछी · दर्माहाको बन्दोबस्त गरि · धाइन्या आनामा · राम्रनलगाई · सेसीभार · गराउन्याका मगन्हेला · बीन्दुकका फर्द बमोजिमका कुरालाई · आहा ठाहीमा · भाई · लाई · ताकी तागर्न लगाई राख्याको छ · तयार हुनी मात्र · चढाई पठाउ: न्याका मगनेला · फलाक जर्फ लाई · पनी २ पीनी तोप र · कुस येजीगी गोला · तेसैमा फि: क्को सरंजाम स्मेत · रवाना गरि · पठाउन्याका मगन्या · शुभम्:

जेष्ठ शुदी ४ रोज १ मा.

श्री मिनिष्टर जनरलवाट श्री जनरल धीरसमसेर जङ्ग कुवर राणाजी लाई लेषी गयाको
सेठा काजी ले तिमी लाई लेष्याको भोष्या अक्षर को चिठी श्री प्राइम मिनिष्टर दाज्यैज्यू
का हजुर मा चह्राइ पठायाको छ तेस चिठी को जवाप लेष्नु भन्या मसौदा वहीवा
ट भै आयो मसौदा पठाई दियाको छ सो वमोजिम सेठा काजी लाई लेषी पठाउन्या
काम गर मरुगा पुग्या पछि लेषी पठाउला र टिगरि हीनु मेरो चिठी न गै नहीनु भन्या
लेषी पठाउनु भन्या वेहोरा लेषी आउँदा श्री प्राइम मिनिष्टर दाज्येज्यू रुगा पुगी वक्सा
पछि साहावाट येसो गर भन्या चिठी न आउन्जी सम्म कुती देषी वढन्याकाम नगा
र्नु भनी तिमी लाई लेषी पठायाको हो येस पछि फेरि सुनागुम्वा हीनु भन्या कमान भा
इ लाइ दि पठायाको छ तिमी जे पनी सुनागुँवा हीनु भनी लेषी पठाउ भनी लेषी आउँ
दा अव सुनागुं म्वाहां न्याका सगर मुनी गुम्वामा डुस्मन तरफका फौजले रुगाको मज
गुत आड वनाई आठ भित्र १२० पाल लग्याको रहेछ अँदाजले २ सये हजार फौज होला भ
न्या जसो जारछ पाले फ भन्याका जगामा फौज ८ सै होला भन्या समाचार सुनी छ भनी
लेष्यौ सुनागुम्वा हाम्रा डुस्मन को थापलो आफतुहात पन्या गरि तज वीज संग हीं
न्याका मगर्न तिमीजी म्येस्रौ भै रुवली गुरु तर्फ वढन्या कुरा लाई र फेरि वुढ भन्या उर्दि
न आउँजी सम्म वढन्याका मन गर्नु रुगा मा लाल्वे येसीग को था भाइले मुलाकात गर्दा
का वेहोराका चिठी का नकल पठाइ दियाको छ तेसैले विस्तार वुझौला जेष्ठ वदी ७
रोज ४ का दिन हेनारि अम्वा लाइ जान्या सेनोक पडाले मोस्याको चिठी को पोका १ र
नीज अम्वावाट आयाको चिठी को उतार साहावाट अम्वा लाई गयाका चिठी को उता
र साहावाट अम्वा लाई गयाको चिठी को उतार पठायाको हो तेस्को पहुच ना मा आज स
म्म आयेन पुगेन रहोकी कसो हो लेषी आमा वढीया हो जान्नु शुभम् ——

<u>ज्येष्ठ शुदी ५ रोज २ मा</u>

श्री प्राईम मिनिष्टर का हजुर मा श्री मिनिष्टर जनरल वाट लेषी चह्राई पठायाको ३ पै
नी तोप फलाक मा पठाइ दिउँ भनी हिजो विंति चह्राई पठायाको हो तेस तोप स्ला

ई पांच सये गोला पांच सये गिराफ पठाइ दिन्याका मगन्या मोसागी राजा ले हजुर का
नाउँ मा चह्राई पठायाको चिठी मेले खोली हेरीं वेजिनिस चिठी १ चह्राई पठाया
को छ हजुर वाट मर्जि भै आया वमोजिम मोसांगी राजाले जमा याका सिपाही र
धोर्जे थापक्याल विष्टले कवुल गन्या वमोजिम का सिपाही समेत ली रुगा तर्फ जा
नु भनी कप्तान अम्वर सिं कुवर राणाजी लाई र तिमी हरुले कवुल गन्या का सि
पाही हरु नीज कप्तान का साथ लगाई पठाइ देउ कवुल गन्यो वमोजिम का सिपाही
कप्तान का साथ मा पठाम्नै भन्या जगा देषी ~~[illegible]~~ वोरेज होला भन्या चिठी लेषी अघी
पठायाको हो उ चिठी न पुग्दै लेष्याको रहेछ आज सम्म कप्तान अम्वर सिं कुवर राणाजी
समेत मो सीड वाट तेस तर्फ हिड्याइ न शुभम् ——

<u>ज्येष्ठ शुदी ५ रोज २ मा</u>

तसै विच मा श्री प्राइम मिनिष्टर का हजुर मा मेजर जनरल कृष्ण धोज कुवर राणाजी को लेषी
चह्राइ पठायाको वैसाष शुदी १० रोज ५ का दिन देषी रुगा किल्लालाई पल्टन ले घेरा दी ल
डाञी हुदै थियो वैसाष शुदी १५ रोज का दिन रुगा किल्ला सर गरि फत्ते नामाको २१ तोप
को सलामी गर्यौ भन्या श्री जनरल भाई जगत्सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजी वाट लेषी आ
उँदा साहा पनी २१ तोप को वढाइ भयो तोहा ३ तोप को सुसिनामाको वढाई गर्न्याका मगर
भनि लेषी वक्सनु भयाको रहेछ वडुत वढीया भयो रुगा किल्ला सर भयेछ सुनमा सा
है हर्ष लागो मर्जि आया वमोजिम ३ तोप को सुसिनामाको वढाई गर्न्याका मगर्न्या ये
सतरफ को वेहोरा लाई र ताकलाकोट आइ पुग्यो आड किल्ला वनाउनु लागी रह्याछौ भै
न्या वेहोराको विज्ञिपत्र अघी चह्राई पठायाको हो पुगी विसार जाहेर भयो होला आड कि
ल्ला वरावर वनाउन लागी रह्याछौ केही सिद्धियो केही वनाउदै छु तयार भया पछी नक्सा
उतारी हजुर मा चह्राई पठाउन्याका मगरौला ओठ ना नडाकु तर्फ को वेहोरा वुझनु भनि
सपठाउ लेष्याको थीयो ठाना मा वस्या हरुले सरवर देषी उभोका कोही तुरुक्या हरु जाग
रि पुर्वतर्फ कालडाञी मा पठायाका छु वाकि तुरुक्या हरु साहासा मेल हुनु आउनु पर्छ भनी
भन्दा कोही तुरुक्याहरुले हाम्रा अघी देषी को अडा येहि हो साहा कोही आमो भन्या हा

मि· आहीलडर्छौ· ताहा आउदैनौ भंन्या· जवाफ दी· अडियाका छन्· कोही तुरुक्याहरू· ठानामा ज्मा गर्नु लागी रहेछ· येनी फौज ज्मा भयो भंन्या· तहकिकात भयाको छैन· भरखर ज्मा गर्नु· लागी रह्याछन् भंन्या खबर ल्यायो र· हजुरमा विंति चह्राई पठायाको हो· आज कौन्याका साथ आउन्याल सकैर लाई सर्वजाना कोतनुसा भयाको· सनव ३५ टक· गर्नुपर्दा· पठानाको तनुसा· भयाको माल· पठानामा नमिल्दा· माल पाँगे· ल्याउनुपर्दा· छिलाउनु गयाका रह्याछन्· जेष्ठ वदी ३०रोज ४ का दिन सैजवान सिपाही ली· जाजरकोन्या साहेव· जङ्ग वहादुर साह· षवधोज साह २ भाई आहा आई प्रस्न भयो· मुकाम ताकलामार शुभम्·

ज्येष्ठ शुदी ६ रोज ३ मा·

नेवैव मला श्री प्राईम मिनिस्टर वाट· श्री मिनिस्टर जनरल लाई लेषी आयाको· श्री जनरल धीर समसेर जङ्ग कुंवर राणाजी· श्री भाइ मेजर जनरल कृष्ण धोज कुंवर राणाजी मेजर कप्तान नु हरिहर सिंव थ्यापा लाई सुनागुस्वा ताकलामार देखुर गुस्वा होन्याका मगार भेन्यार र सैक्रोता कीती गर्न्याका मवढीयाग न्याछौ· आहाल्हासा वाट आयाका ताल्वेये सर्दार दोमास्या संग कचहरी भयाको र बात चित भयाको विस्तारका फर्द पठाइदियाको छ बुझैला ज्ञ मला वाट आयाको चिठी र नना पल्टन् लाई भनिगन्याको जवान ३७ को ठडा पठाई दियाको छ भनी हिनो लेष्याको हो चिठी मा परेन छ· आज पठाई दियाको छ आइपुगला इस्सनेई ढोकेस सम्म तफावत गारि ९।१० हजार फौज १ हजार सवार आइवसि रहेछ· आहा कुयामा· पल्टन छ ने तिले तिडुस्तन लाई हजर्उन हैवन भनी· अरु पल्टन रसद कोडा कमार ह्याका पठाइदेउ भनी· कम्या गडर कर्णेल सनक सिं मन लाई· लेषी पठायाको छ· पठाइदिन्याछने· ति आयापछि रसद लाई कठीन पर्न जान्या छ ताहा वाट ब्या वाला वोहर आन्या हानी ताहा मनाक छैनन· घासो हरूपनी· रकमी हरू लगाई कन पनी· चाडो रसद पठाउन्या र नपुग्याको बजाना नु आपिया लाई वोकाई पठाउन्याका मगार पल्टर पिमावमासी· छिकायाको फर्द ले जाहेर होला शुभम्·

मास भित्र का पर्जिका कल·

लडन लैजानालाई· रसदका भल्लबाट· छिकायाको पल्टन· ——— ६

श्रीनाथ	१	राजदल	१	पुराना गोरख	१
भैरवनाथ	१	सवीधोज	१	गोरखनाथ	१

ज्येष्ठ शुदी ६ रोज ३ मा·

गलेविचमा· श्री मिनिस्टर जनरलका हजुरमा· श्री जनरल जगत समसेर जङ्ग कुंवर राणाजी· वाट लेषी चह्राई पठायाको· ज्येष्ठ शुदी ५ रोज २ का दिन· श्री प्राइम मिनिस्टर दाज्येज्यू पनी· कुगा किल्लामा प्रवेस गरिवक्सनु भयो· ताल्वेये सीगपनि वसैउठ भै· कुगाको छेउ गरिवक्सनु भयो· घाको वेहोरा इंछ भन्या· कुगाको किल्ला जाहा सम्म छ· कुगा किल्ला तीसकाममा श्री टेक्याको जमीन छोड्न्या छैन· कुतीनर फभयाओ जम्म जगामा जाहा जाहा वाट हाम्रा फौज चल्याको छ· हाम्रा फौजले टेक्याको जमीन पनी· म छोड्न्या छैन· घो गर्न आउछन् कोही भन्या आजका १० दिन सम्म मा आउन· आउदैनन् भन्या ये घां रौं दिनको दिन· आहा वाट लडाई गर्न· फौज चलन्या छ· भन्दा· कडुवर हपेया दिनाको मस्रुवा गो ये थ्यो· नेपाल वाट फौज नचल्दे· दिया को भन्या येउटा वेहोरा छन्· थ्यो· अवर सत्तैकर वर दियापनि· हपेयाका कुरा मिलिन भनी· श्री प्राइम मिनिस्टर दाज्येज्यू वाट· म जिंवालु १० दि को माया वक्सनु हवस भनी· ताल्वेयेले बिंति गर्दा· बन्ध बन्ध· हाम्रा रसद· मजगुनन इनाले १० दिनको मियाद वक्सनु भयाको छ· १० दिन भित्रमा· घां समुलुकको बन्दोबस्त केही भयेन भन्या हाम्रा लस्कर खडन्या छ· हाम्रा फौजले जति मुलुकमि चजा नती टेक्याको जमीन मा येक पाइलो पनी· म छोड्न्या छैन· भंन्या जवाप दिवक्सनु भयो· ताल्वेये इ कुरा सुनेर हे भन्या सेंग गै म विस्तार गर्हुला· ई नि वाट जोजवाप दिनन्· सो मा पिछ विंति लेषी चह्राई पठाउला भनी· ताल्वेये पनी· मंगलवारका दिन वेहान सवेरै गयो· मुकाम कुगा· शुभम्·

ज्येष्ठ शुदी ६ रोज ३ मा·

वारभै श्रीजनरल भक्तवीरकुवर राणाजी साहेव वाहा पछी घोडा नदन्या सुवेदार सम्म
का पगरी वाहापछी श्री रैफल लेटर को वादसाही वाजा वाहापछी श्री रानी साहेवहरू
का २ मिश्राना वाहापछी मेजर कपतान सतारामखत्री अजीत सिद्धिमान सिं राजभ
डारी घोडा दन्या पगरी गैह्र वाहापछी श्री रैफल लेटर पल्टन यसदखुर संग भैनमा
फिक चार घडी पछी श्री रानी साहेव हरू फुगाकिल्लामा पाउलो गनुभयो फुगाकि
ल्ला दोहोरो परखाल लाग्याको चारै तर्फ गरि हात १८।४२ यस किल्ला भित्रका गुम्वा
स्मेत काघर १३३ रह्याछन् किल्लाको चारै तर्फ चार मुर्चा चारै कुनामा पनी चार मुर्चा
ज्मा ८ मुर्चा भयाको काचा माटाका ठुला ठुला इटले रछुंगा इह्रले वन्याका मजगुती
किल्ला रहेछ किल्लाका पर्खालमा घोडा चढी फिर्नु हुदैछ तेस किल्ला भित्र कोढीपनेना
उगन्याको ठुलो गुम्वा छ तेस गुम्वा भित्र नरहतनरहका सुन चादि धातु गैह्र पथर
काठ माटाका देवताका मुर्ति हरू ठौरै रह्याका छन् तेस गुम्वामा पैह्लाद वीजावाट भित्र
पसन्या विभित्रिकै ठुलो चोक चारै पट्टी छ छकैलको कोल १ को दा।द हात भयाको दलान छ
वाहावाट २ छोकानाघी गयापछी भित्र अर्कै चोकमा ४ पट्टी ३।३ कोल भयाको छ दला
न छ सोही दलान भयाको चोकमा वैठोनाल गाई श्री प्राइम मिनिष्टर साहेव तिनै जनर
ल साहेव स्मेत मेचमा राजगरी अरू कर्नैल सुवेदार सम्म का पगरी गैह्र दर्जा अनुसार
चार पाखाले पटमा वसाइसक्यापछी मर्जिमाफिक कपतान धोकल थापा ८ जना रैफ
लका सिपाही साथमाली नआहे अम्वाले पठायाका ताल्वेलाई लिन गया ४ सिपा
ही अगाडी ४ सिपाही पछाडी राषी दस्तुर सित ताल्वे चिनीआम्वदीर स्मेत चिनीया
जना ८ लाई साथमाली कचहरिमा आई पुग्यार ताल्वेयेलेर उनका साथमा आउन्या
चिनिआम्वदीर अरू मानिसहरूले श्री प्राइम मिनिष्टर साहेव जनरल साहेव हरूला
ई सलाम गर्‍या श्री प्राइम मिनिष्टर वाट आफ्ना अगाडी ३ चार पाख्या आप्याको ठाउमा
वस्नु भनी मर्जि भयोर ताल्वेय तेही चार पाख्यामा वस्या उनका साथका मानिसलाई प
वस्नु भन्या मर्जि भयापछी लंपट्या ताल्वेयका वायापट्टी वस्या पैल्हे ताल्वेयले आ
नी वस्नु भन्या मर्जि भयापछी लंपटका ताल्वेयका वायापट्टी वस्या पैल्हे ताल्वेयले आ
हाको हावा पानी रस्ता साहै षरापछ वाटामा सारै तकलिप पाई पालनु भयो हो भनी
सोधनी गर्दा श्री प्राइम मिनिष्टर साहेव वाट हावा पानी घटी यार हेछ तरज्यानमापा

मारि लंडा श्री गर्नी निमित्त लाई आयाका लाई तेस्तो तकली पलाई तकलीप कहलाईदैन उ
समा पनी तिमी संग भेट मुलाकाद हुदार तिम्रो मुषदेखीदा वाटाका तकलिप सवै विर
सि षुसि लागेथ्यो भन्या जवाफ दिनु भयो फेरि ताल्वेयेले श्री ५ महाराज हरूका गाथमा
आराम छकी भनी सोधनी गर्दा आराम छ उर्दैछ भनि मर्जि भयो येति भैसक्यापछी
श्री प्राइम मिनिष्टर साहेव वाट श्री जेठा जनरल साहेव लाई इहा म्रा दाज्यू १०००० हजार
फौजका मालिक हुन् श्री जनरल जगत समसेर जङ्ग कुवर राणाजी लाई ईमेरा कोछा
भाई हुन् इ पनी १०००० फौजका मालिक हुन् श्री लेफ्टेनन्ट जनरल वमसेर जङ्ग कुवरला
ई पनी इमेरा भाई १०० तोपका मालिक छन् कर्णैल त्रिविक्रम सिं थापा कर्णैल सेजी
थापा कर्णैल जुद्धविक्रम सिं थापा हरूलाई इ जनरल भिमसेन थापाका छोरा भनिजा
हुन् कर्णैल जितमान सिं वस्न्यात कर्णैल सिंहविर पाडे हरूलाई पुराणा वजीर हरू
हुन् अरू मेजर कपतान कपताने सुवेदार सम्मेका पगरी हरू गैह्रलाई इ सवै कप
तान हरू हजार हजारका मालिक हुन् भनी मर्जि हुदा ताल्वेयेले सवैलाई वेसगरि
हेर्‍या येति भैसकियापछि श्री प्राइम मिनिष्टर साहेव वाट तिमीलाई कुसले पठाया
क्याका मलाई आयाकाहौ भनी सोधनी गरि वक्सनु हुदा म न आहै अम्वाले भोटले
क्या विजाई विदत गर्दा गोर्षा श्री ५ महाराजाका फौजले भोट माथी चह्राइ गर्‍याको भो
टले विजाई विदत नगरि उसै गोर्षा श्री ५ महाराजाका फौजले लडाइ गर्ने आवेनन्
अधीक अम्वाले चाह्रै निरोपन गरी छिलो गरि दिंदा गोर्षा श्री ५ महाराजा रिसायाका
हुन् यस कुराको वेहोरा रहेछ त्यो सवै वेसगरि वुझि आउर वेसगरि निरोपन गरि दि
उला भनी मलाई पठाईनु भयाको हो म अस्तिनै आहावाट फर्कि जान्याथि मा तर हजुर
आफै माली कृपाल नु भयो भन्या षवर सुन्या हजुरको दर्सन गर्न निमित्त पर षिरह्याको
थिया भनी ताल्वेयेले भन्दा भोटले विजाइ विदुत गर्‍याको सवै विस्तार वारवाल्हासाका
अंम्वा लाई लेषी गैसक्याको हो अंम्वालाई सवै जाहेर छ आहावाट गयाका सवै काग
जपत्र ल्हासाका दफ्दर मा छन् न वाहा सवै वेहोरा मालुम होला यस मा वुझ्नु निरोप
न गर्नु पर्न्या केही कुरा छैन गाउल्याँको रुगाडा तकरार भया निरोपन गरि यसलाइई
गाउँल्या

उ· यसलाई जिताउँरी· ईद्च· अघी का· अम्वाले पनी हामी माथी· मेहेर मानगी राख्या·
के छन· न आहे अम्वावाट पनी· हामीलाई मेहेर मानगी राखन्या छन· तर गोर्षाली
श्री ५ सर्कार पनी यक श्री ५ महाराज छन· भोट सर्कार पनी· १ राजा छन· भोटले वि
जाई विद्दत गर्दा हामीले· चढाई गरि लडाञी भै सकि यापछी· निरोपन गर्नु पर्न्या·
केही छैन· हामीले चढाई गरि· जितन सक्या वढै जाउला· भोटले हामीलाई हट्या
मा भन्या हामी हटौला· भैले· हामीले टक्याको जमीन छाडी· भोट घागर्दछ भन्या·
हामी· घागर्दछौ· होइन भन्या हामी जति· जति वढी जाउला· उति उति जग्गा· ज्यानगया
छोडन्या छैनौ· भन्या कुरा· मर्जि ईदा· तालयेले यो मुलुक· चिनवादसाहको हो भनि ज
वाप दियार· श्री प्राइम मिनिष्टर· साहेव वाट· लडाञी पनी· भोटको मुलुक हो· उस
मा सिकले· चढाई गर्दा· चिनवादसाह नउठनु· मुषीमको मुलुक· पनी· भोटको हो·
यो मुलुक अंगरेजले लिसक्या उसमा पनी· चिनवादसाह नउठेनु गोर्षा श्री ५ सर्कार·
भोट सर्कार दुवै चिनवादसाहलाई मानी· रहन्या छन· अघी गोर्षा श्री ५ सर्कारले भोट
माथी· विजाई विद्दत गर्दा· चिनवादसाहावाट भोटलाई मद्दत दी· कुकुरघाटसम्म·
को गोर्षा श्री ५ सर्कारको सेवानार· भोटवसैं दि ५० हजार रुपैया दिन्या सवै भराई
र सुवाको सेवाना गरि वक्सनु भयोथ्यो· आज भोट सर्कारले गोर्षा श्री ५ सर्कार माथी·
विजाई विद्दत गर्न्या पछी· वादसाहवाट निसाप गरि वक्सनु भयो भन्या गोर्षा श्री ५ स·
र्कारलाई मद्दत दी· भोटको मुलुक गोर्षा श्री ५ सर्कारलाई दिलाई वक्सनु पर्न्या होन
जी कवक्ष्य भोटलाई मात्र हामी मद्दत गर्छौ गोर्षा श्री ५ सर्कारलाई मद्दत दिन्न भनी·
हुकुम भया हाम्रो केही लाग्दैन· चिनवादसाहका फौज भोटको पछि गरि गोर्षा माथी
चढाई गर्न्या हामी चिनका फौज संग लडाञी गर्न ना परेछ· आवाल हेर्न पनी· सक्दैनौ·
आफ्ना ज्यूव चाउनालाई· भरमगदुर गरौला उति गरि पनी भै सकियेन भन्या· भागी·
जाउला· वादसाहका फौज देषी· भागी जानाले हामीलाई केही सर्म छैन· हामीले टक्या
को जमीन मुलुक छोडी· भोट देषी· भागी गया हाम्रा नाषजाछ· भोट देषी· भागी गो
र्षाली· भन्या पनी· हटन्या छैनौ· भोटले भींन्या भैदा वढना हामीले मान्या छौ· भन्याप

र्छि हामी देषी केही रिसानी होला येति गर्दा पनी· भयेन भन्या· हाम्रा केही लाग्दैन· भनि
मर्जि ईदा· ताल्वेयले· न्यो मुषीमको मुलुक र· लदाख छाडी दियाको· चिनवादसाह संग
सोधी छाडी दियाको होकी· उसै छाडी दियाको हो· मलाई थाहा छैन· तर तेस मुलुक
मा· चिनिञा अम्वा· वस्याका छैनन· ल्हासामा अम्वाव सी हुकुम चलाउँछन· तसर्थ यो मु
लुक र· यो मुलुक· येसै सहरमा जावैन की भन्या जस्तो लाग्छ· हामी सानासा निसले वा
दसाहको मुलुकको कुरा गर्न सक्दैनौ· सो सवै विस्तार· अम्वालाई लेषी पठाउला· तर
अम्वाले पनी· चिनन साधी· मुलुक छोडन सकन्या छैनौ· कि भन्या जस्तो लाग्छ· यो वि
स्तार अम्वालाई· मैले लेषी पठाया पछी· चाहिन्या कुरा· अम्वेवाट लेषी पठाउन्या छन
कुकुरघाटका सेवानार· वर्सैनी ५० हजार रुपैया· भोटले दियाको कुरा अजसम्म सुन्या
को छैन· यो कुराका हावाट आयो कदा चित यो कुरा हो भन्या उस वेला· यस्कुरको वर्सी
स· गोर्षा सर्कार वाट किन गर्नु भयेन· येस्को सनदपत्र केही छकी छैन· भनि ताल्वेय
ले सोधदा· श्री प्राइम मिनिष्टर साहेववाट· सवै कुरा· हाम्रा दफ्तरले षोजीको छ· उस
वेलामा गोर्षा श्री ५ सर्कारका अंगरेजसंग र सिकसंग लडाञी लाग्याको थियो· उ
स्ताव सत्ता सामर्थ पीजामा ल्हासासम्म जानालाई सरासर जान पाइयेनछ भनी· वूचा
उँदा सातसै फौजले· डिगर्चा लडन गयाको हो· वाहा पछी फेरी ७ सय येथपी जमा १४ सय
पठायाको हो· र सव जम्मा· चिनवादसाहकोर· भोटको गरि ६० हजार· फौज आया
को थियो· भंदा सुन्द छौं· चिनका फौजले हटाइ ल्याउँदा· सेवानार ५० हजारको कुरो
केही विन्ति गर्न सामर्थ भयेन· अवर भोट श्री ५ सर्कारले हामी माथि विजाई
विद्दत गर्न्या पछी· कि भोट्या नाही· कि गोर्षा नाही· यस्ता हामीले प्रण माया मा·
न्याको छ· चिनवादसाहका अर्थलाई हामी आजसम्म पनी हेर्न सक्दैनौ· चिनवादसा
हका भारादार सिपाही लाई हामी थाप लामारा षी मान्दछौं· मुद्दा कुराये हि हो· अव
चिठी पत्रको वहादोहोरा· गर्नाको मनजाई वासदैन· भोटका भारादार हरूका चि
त्तमा· पछी हिउँका वेलामा र लँगुर मा लडाञी गरि जरावर सिंलाई हिउँमा मान्या
को जस्तो गरि· छिलो गरि हामीलाई पनी मार्हला भन्या वुझ्दछ· तसनिमित्त मैले लडा
ञी गर्नलाई छिल गर्न ईदैन· असारका १ दिन जादा सम्म लडाञी गरी· जाहा सम्म व

छन सकैला वाहावसी दिनलाई रसद दाहवा अरु अजाना गैहनयार गरि हिउँ पर्न्या वेलामा लड्न आउन्या भोट्या संग वहीवसी लडन पर्न्या छ अब ८ दिन भित्रमा भोट ले हामीले टेक्याको जमीन छोडी घाग र्दछ भन्या घाग हैला ८ दिन भित्रमा घा भये न भन्या म पनी ८ दिन पछी चढाई गरुँला अरु हाम्रा ८ बाटा गरि जान्या फौज गैहला ई पनी चढाइ गर्न भनी लेषी पठाउला टिगरिमा चिनी सिपाही ५ सये छ भन्या सु निंछ भोट्यार चिनी आसिपाही का उसैले पोसाक ऊनाले हाम्रा सिपाही हरुले चिंह्न स कन्या छैन कदाचित लडाञी हुंदा चिनी आसिपाही पर्न गयो भन्या वादसाह हामी माथी रिसानी हुनुहोला चिनी आसिपाहीलाई लडाञी हुंदा अलगा राख्न्याको मात मिले अम्बासी गाविंति गरि दिया वठी याहोला वादसाहवाट लडछन् भन्या हामीकायल छौं लडन सकदैनौ मार्न आयो भन्या पछी सही सनु पर्छ भनिम र्जि हुंदा तात्वेयेले टिगरिमा चिनी आसिपाही ५ सये छैनन् जना ४० मात्र छन् यो सबै विस्तार म अम्बालाई लेषी पठाउँदछु दिन १० को भाखा मिलाञ्या १० दिन न भै येसको उत्तर आइ सकदैनु भन्या कुरा गर्दा अघी भन्या श्री प्राइम मिनिष्टर साहेबवाट भनुभयापछि तात्वेयेले आदा जिति गर्दा तिमीले भंदा सैले मान्या १० दिन सम्म मा हामीले टेक्याको जमीन छोडी भोटले घाग र्दछ भन्या म आहावाट वढन्या छैन कुनीको लस्कर भैरवलीगुर दे षी वढन्यो छैनौ जुमलाको फौज ताकलाघार देषी वढन्या छैन पुर्व वलाङ चुड को फौज सिवानादेषी वढन्या छैन मुस्ताङ को फौज वठी आयो भन्या पनी अही कुगामा आउन्या छ १० दिन भित्रमा ता भोटले घाग रिन भन्या ११ दिनमा म पनी आहावाट वढन्या छु अरु जगा जगामा पनी वढनु भनि लेषी पठाउन्या छु भनि मर्जि हुंदा १० दिनमा जवाफ ली आउला भनी ५ घडी सम्म कचहरी भै कचहरि उठ्यो कचहरि उठ्या पछी वाहा देषी वाहिर चोक सम्म तात्वेयलाई हातमा लागि ल्याई श्री रैफल लेटर पल्टनका कवायेत देषाई वक्सनु भयो उस कवायेत हेरि षुसि भै म भोली जी छु भनी विदा भै आफ्ना डेरामा गया डेरामा जादा तिम्राहि फाजत निमि त्त भनी श्री रैफल लेटर पल्टनका २ सिपाही अगाडी २ सिपाही पछाडी डेरा सम्म पुऱ्याउन पठाई वक्सनु भयो भोलि मंगलबारका दिन तात्वेयेका घोडा ५५० मा श्री

प्राइम मिनिष्टर साहेबवाट सरिद गरि वक्सनु भयो उसै दिन ३।४ घडी दिन चढ दा तात्वेये कुगावाट टिगरि तर्फ गया कचहरि उठ्या पछी रातमा श्री जनरल जंग रानसिंह कुवर राणाजी साहेबलाई तात्वेयेले धर्मीकाला मा संग भंन पठायेछ जुमि न भन्या चिन बादसाहको हुनले दिनाको मक्दुर छैन करवर रुपैया भन्या हामी वेहोरा वा धौला घाग र्न्या कुराको वन्दोवस्त वाधनु पर्ला मलाइ क्या वुझ्दिछौ भन्या कुरा गरेछ श्री प्राइम मिनिष्टर साहेबसीग ल्याई सुनाउदा रुपैयाको कुरा लडाञी नहुदै यो कुरा भयो को भया क्या हुँथ्यो अब लडाञी भया पछी टेक्याको जमीन छाडी करवर रुपैयाँ नका र करवर रुपैया दिया पनी घाईदैन भन्या जवाफ दिवक्सनु भयो मुकाम कुगा किंथ्योँ शुभम्

मेशुदी ८ रोज मा

श्री मिनिष्टर जनरल हजुर का मा कम्याण्डर कर्णैलि सनकसिं मत्री वाट लेषी चलाई पठा याको कुगा देषी अडा अडामा लाम वाधी टिमुन्या आइ पुगी रसद चलान गर्नीको वन्दोवस्त वाधिक्या मेजर कपतान दल जित विष्ट पनी आहा टिमुन्या आइ पुग्या श्री ज नरल साहेब वाट लामको अडा अडा जाचदै येक फेरा कुगा आउन भंन्या बोलाहको चिठि आयो र सोहिव मोजीम आहा टिमुन्या मा रसद चलाउन नीज मेजर कप्तान रहन्या जेष्ठ सुदि ७ रोज ४ का दिन लामको अडा जाचदै केरुंगमा ४।५ दिन वसि ताहा को वन्दोवस्त मीलाई कुगा तर्फ रवाना भया शुभम्

श्याम भित्रको

८ प्रा मुस्ताङ के रुंको रसद ज्याला मजुरि मा बोकाई रै तिलाई ४ जनवर गैह्रलाई २ भ्रम गरि चला न गर्न्याका म गर्न्यौ ओलि सिव लाङ चुड जुमला तर्फको वेषवर आहा केही आउँदैन षव (कुगा तर्फका भे) वरका अर्थ र श्री प्राइम मिनीष्टर साहेबवाट लेषीवक्स्याको चिठीको नकल उतारि वे जिनिस चलाइ पठायाको छ नजर भै जाहेर होला ज्येष्ठ सुदी ७ रोज ४ का दिन टिमु न्यावाट उठि कुगा तर्फ रवाना भया जेष्ठ सुदी ८ रोज ५ शुभम्

श्याम भित्रको

श्री प्राइम मिनिष्टर यान साहेब वाट श्री कम्याण्डर कर्णैलि सनकसि सन्त के लेषी

तला मुवन्या कुंगाले चारै तर्फ आड चिन्हीं भिन्न पट्टी अजाना राख्न्या घर वनाउ
नलाई राख्या छु श्री महिन्द्रदल्का घाइत्या सिपाही का आनगी मा आहा भनि भ
यो तिन लोइ ताहादर्मीहा आनगी मा राख भनी ले ष्याको लेख्न्याले उलट्या पारे छ तै
स्को आनगी तेसैलाई छ आहारमीहा मा भर्मी भर्मी घाइत्या आनामा राख्या भन्याको अर्थ घा
इत्या आनामा न भन्नु हस्पताल भनी भन्नु वेडुकका फर्दवमो जिम ठाहिला भाइलाई भनी
चाडो पठाइदिनु फलाकता फिलाई ३ पैनी ३ तोपर ३ सयेजुंगी गोला उसैमाफिक सर
आमसेत रखानागरि पठाउन्याकामे वठीयागयाछौ श्रीगदलपल्टन १० पट्टी कोवल
धोज गुरुं मर्न्याको आनगी मा काही भाइलाई अह्राई भनी गन्याका मवठीयागयाछौ कु
तीबाट कीछा भाईले रसद पुगन्यान्याछैन वख्याको पल्टन फिराई रसद वोकाउ भन्या
मुडडामा क्या परि आउंछ भन्याले श्री पठाआछन् ताहाबाट तिमीले कुतीतर्फ न जिकप
र्न्या जतीजगा छ न उनाबाट ल्हासा ज्याला मजुरी जौन तरह सँग रसदले अडाई देनसो
वेहोरावा भी रसद पुग्याइदिन्या काम गर लडन्यालाई रसदले सांचो भया मनिको
मांन्याछैन झुगामा तारवेपसेग बात चित भयाको विस्तार कौ फर्द कीछा भाइमाइ
र संक्षेप वली चुडा ज्यु मलाई पनी पठाइदिनु मुकाम झुगा कैल्हा ॥ शुभम्

ज्ये सुदी ७ रोज ४ मा

तसै बिचमा श्री ३ मिनिस्टर जनरलका हजुरमा श्री जनरल धीरसमसेर जङ्ग कुवर राणा
जीबाट हेरीच हाइ पठायाको जेष्ठ शुदी ५ रोज २ का दिन सुनागुम्बा मजगुतीग
रि गोल आड बनायाको रहेछ तिन मुडडा गरि दुस्मनको फौज रात दिन छुटिंस
मा चलाई गरि हाम्रा अगेगालाई घेरादिओर मुडडा पिछे पल्टन १ । १ लेफ्टनन्ट खडा
ई लडन्याका मगन्या ठुलो मुडडा गरि मुलबाटो समाई लस्कर पनी छेरै आउदा
तोपखाना श्रीकालीबक्स पल्टनको लेफ्टनन्ट र ठुलो मुडडामा राखी लडाउन्या
का मगन्या पुर्वतर्फ २ मुडडा गरी आयो र श्री वर्दवानी पल्टन विर्गेडीयेर मेजर
कप्तान रणसिंह अत्री मेजर कप्तान पहलमान सिंह वस्न्यात कप्तान सेत विर
वस्न्यात ठुलो मुडडामा राखी लडन्याको मगन्यो पुर्वतर्फ २ मुडडा गरि आयोर
श्री कालीवक्स पल्टनको लेफटनन्ट मेजर कप्तान लक्ष्मन गुरुं १ मुडडामा श्रीस
भुजङ्ग पल्टनका एस्लटन मेजर कप्तान इन्द्रसिंह अत्री १ मुडडामा टिप्यामाच

लाई लडाउन्याका मगन्या श्री सबुजपल्टनका लेफ्टनन मसंग राख्या दुस्मनका मु
डडा हेर्या पछी लपेटमा पठाइदियो दुस्मनले पनी कैनौ नटेछौ चारै तरफ बाट घे
रा गरि वठी आयो र ६ घडी सम्म ठुलो गोले आड र माना तिना आड टिपाटीपा
मा दुस्मनले जमेर लड्यो तिन मुडडा दुस्मन हटाइ सुनागुम्बा दखल भयो अ
घी कुतीको लडाञी रुदामा श्री प्राइम मिनिस्टर दाज्यैज्यूबाट पुराना गोर्खालीको
अडुवार देखाइदे भनी मर्जि भयाको हुनाले सुनागुम्बा देखी ख्याकलीसम्म
लपेटा गरि ओफ्ना फौजलाई हुसियार राखी दुस्मनले अडदै हटदै ६ । ७ घडी मा
दुस्मनका १४२ जवान कत्तल गरी बाटा बाटामा लोर नसर्न गया २१ जवानलाई
पक्रीया दुभोया सिपाहीका होंका छन् भनी मर्जि होला डिगर्चा टिंगरि आम
को छन् भनी हुने पक्रीयाका भोट्या सिपाहीहरु भनी छन् पैल्हे मुडडा हटाउनु पर्दा
हाम्रा तरफको १४ जना घाइत्या भया दुस्मनको घाइत्या ५ । ६ घडी फुर्सत पाउदा
वरोवर उठाउदै ख्याकली तर्फ लेजादैगया उसतर्फका घाइत्या छैरै वोकाइलेग्या
अंदाजले घाइत्या २ । ३ सये होलान् कम छैन हिमालको पहाड हुनाले डोडा दम
वछ नाले पुराना गोर्खालीको साबुद अनुवार देखाउनु पाइयेन ख्याकलीका आ
डमा पनी आजै चलाई गरि फत्ते गरौंला भन्या जस्तो लागेपनी सिपाही साहेव
हरु भै थाक्याको हुनाले र दुवै कोसमा सिपाहीहरुको कुमला रसद रहनाले दि
न पनी ४ । ५ घडी वाकी हुनाले भो ख्याकलीको सिकोकी नोरादेखी दाहिना बाञाका पा
हाडको टिप्या सम्म मा येक कोसलमाई मानासभरको अगलो आड बनाइरा
ख्याके रहेछ त्यो आड चार पैनीको तोपको गोलाले पनी भत्क्याउन सक न्याछै
न उस्तो मजगुत सँग बनायाको रहेछ जंजाल पनी छाड्याको रहेछ र लस्कर फि
राई सुनागुम्बाको गोल आडमा पल्टन ३ को पाल टांगी डेरा गरि वख्याका मग
न्या ख्याकलीका कोसभरका आडमा कतिफौज छन् तुपर्छ हजुरबाट नजर बिन्जाग
रिवक्साजाला मेरा तजवीज मा र अफिसर हरुका तजवीज मा ४ । ५ सये घटा
ई ४ हजार पैंतालिस से अंदाजको बितिल्याको हो त्यो ख्याकलीको लडाञी
मा हामीजाई सान्हे भारि लडाञी स्न्यो छ अफिसर कोर सिपाही हरुको मे

हेनेन हजुरमा काहातक विंतिले सुं निगाहा हजुर वाट हुन्यै छ हाम्रा यस तर्फ को धाईन्याको नाउँ नमेसीको र माल मत्ता को कागज च हाई पठायाको छ नजर भै जाहेर होला श्री वर्दवानी पल्टनका धाइन्या ठेरै भयो भनी मर्जिहोआ कुलो मुडुडामा श्री वर्दवानी पल्टन् रम न्याको थियो धाइन्या पनी ठेरै हु नगया मुडुडामा पनी श्री वर्दवानी पल्टनले हटाया आहा पक्रीयाको भोट्या सिपाही जवान २१ हजुरमा हाजीर गर्नु भनी रवाना गरि पठायाको छ अघी सुनागुम्वामा फौज हजार जवान रह्याछन् लडाञी हुन ३ दिन अघी १५ सये फौज ख्याकर्लिं आड घाट आई थपीयाको रहेछ लडाञीमा जोर गरा आउन्या फौज २५ सये जवान तह किन थियो कुतीका रसद सुनागुम्वामा झिकाई ५।६ दिनमा ख्याकर्लिं हीन्याको मगरहला ओ रसदको तरनाकीति आहा केही भयाको छैन कुतीमा भन्या १०।१५ दिनलाई रसद ज्या भयाको छ अहर सव सवै मिजिमा छ ने सतर्फ को रसदको तरनाकीती भयाको र पल्टन् पिपाले लाम वाधि याको र नेपालमा तरनाकीती भयाको हजुरमा जाहेरै छ ख्याकर्लिं मा दुस्मनको फौज रह्याका हुमाले आहा आयाका पल्टनले सेहीँडा मारहनु रसदको डाक रासनालाई क्या रितसँग गर्न्या हो रसदका लाम् वाधनालाई लिखि दे वीसु नागुम्वासम्म १० अडा चाहिं छ दारुजा पानी धर्मसाला देखी पाउदो रहेनछ कुतीको र सुनागुम्वाको रसद झिकाई ख्याकर्लिं हीन्याका मगरहला सुनागुम्वा भन्याको जगा भोट तर्फको महसुल जगार हेछ मुकाम सुनागुम्वा शुभम

जेष्ठ सुदी ५ रोज २ का दिन सुनागुम्वामा लडाञी हुदा भोट्याहरु हारि भागि जादा वाटा वाटामा छाडीगयाको माल् आयाको

तपसिल

भोट्या वन्दुक	६४	वर्छा	२६
तालकुन्दा स्नेनका सदे	६२	ध्यापत्ता	४३
सालिनाल	२	तरवार	६
सदे १ नाचियाको प्रजा	२	कांड	५५

छुरि	३०	खुकुरि	२
वषान	६	कोदालो	५
चियादान	३५	कोदाली	६
डारु	८२	वाटा	३४
हसिया	१२	फलामको चालनी	१
फलामको दुभो दिलन्या	१	ऐ कोताखा	३
जंत्र	२२	ऐ को छाजिमाला उन्या छापा	२
मुगा ४ लाग्याको पितलले लेवा ध्याकोका		छलवट को वजु	२
ठकोओल	१	छाप	५
फलामको रिका पजोर	५	कशौती	३
फलामको किला	३	सनासो	१
ऐ होत्रो	१	वस्त्रु	२६८
ऐ को दुका दुकी	१००	छालाको	५२
ऐ को खलातीको सोन्या	८	नमुको	७०
मयलपोस	६	पाश्मीको	१४६
नमुको	४	पाश्मीको सुरुवाल	१०
पाश्मीको	२	पाश्मी	४३
नमुको वर्सादी	१	ऐ वासा	१२
वारुद पाश्मी	७	गदाहाको काठी	४
चारपोका	२२	सतरंजाको पोका	१
छाला	१३	भोट्या गलेचा	१
दोचाको तलुवा जोर	१२	दोचा जोर	५४
चोवल्का थैला	१	समुका थैला	३२१
झिलिमाका थैला	१	च्याका थैला	६४
छिपा	२	गोलि पार्न्या दारु	१
चौरिपट	६	पाश्मी थाना	१
च्यामठन्या काठको भाँडा	७	काठको पानी वोकन्या	६

खाली थैला	१८०	आराम न्या काठको नमता	१
नुनको थैला	६३	लमपट	१
खाता	१	अंगरेजी टुक्रा	१
दुई मोती ३ लाग्याको सुनको मुन्द्री	१	घ्यूको	२३
चमचा	१४	डबा	११
ढाक्नाको वासा	१	मोका	६३
हरिन हाडको खेलन्या पासा	२	चकमक	६
तामाको भुजंगी	३	नसतमर्स खेतको पितल्याको वद्या	१
थाल	१	मान्या	१
दियो	२	ग्यादानको विर्को	१४
मजुरा	१	धुंगरा	११
फलामको टोपी	२	पन्यू	४
घोडाको लगाम	३	कट	६
तावक्या	२	कासाका कटोरा	२
फलामको चादे	३	पितल लाग्याको कम्वर पेटी	१
लुइदे	२२	काठका फुरु	३३
फलामले वा धाको काठको ठेकी	१	ऐं डमरु	१
वसिला	२	काठका फाम	१
खरारा	१	चिमटा	२
खुर्पी	१	ढक	१
कैसा	३	खुर्पि	१
कैंचि	१	फलामका साभि	२
फलामले वा धाको कुरुवा	१	मोजा जोर	२
फलामका वाटा	१८	ताल्चा जोर	२
सिसाका टुक्रा	५	सानु घैट	३
खावल	१	फलामका खमोरा	१

फलामको नाला	१	गल	१
चाप	१८	गोली पान्या ढुंगाको साचो	१
दुर्विन	१	टोपी	२१
ढालाको नोस्दान	१	सिंकोनस्दान	३
चादीका टुक्रा	२	कलम राखन्या फलामको	१
सुगादाना	१३	ईटु	३
पथर	४	कपुर्नि	२
ढलवट का सानु गजुर	१	ढलवतका देवताको मुर्त	१
फलामका सिक्री	१	पालको फलाम टुक्रा	१
ऐं किला	१	वघम्बरका ढाला	१
गोली	९८०	च्यायाको ढाला	१
पाल	३२	खलाती	४९
चोरी गोठ	२	ढालाको अलमा	१
चौगा	६	गदाहा	२१
घोडा	१	भेडा गोठ	३३

९४ जेष्ठ सुदी ५ रोज २ दिन सुना गुम्वा मा लडाञी हान् मार गन्या मानिस को नप सिल ———— १४९

कालि वक्त को ———— १५

असामी	काट्याको	वंदुकले	जुद्धमा पक्री ल्याको	जम्मा
७ कप्तेन जमादार सेत्र विर	१	×	×	१
७ मवल गुरुं	१	२	×	३
८ हस्त विर गुरुं सहस्यान	१	×	२	३
८ सह विर गुरुं नामली	१	×	×	१
८ वल विर गुरुं लमजु	३	×	×	३
८ पद्दी गंभिर सिं के	२	×	×	२

९ हगाजित गुरुं हागीनाल	×	×	१	१
९ नरविर गुरुं पन्थ	१	×	×	१
	१०	२	३	१५

वर्दवानीको ———— ५२

१ मानसिं गुरुं निमाचोक्र	१	×	×	१
१ जीगविर खड्का अर्घा	×	१	×	१
३ दम्रसिं कार्कि दोलखा	×	१	×	१
३ दलकेसर	×	१	×	१
३ जयन्त खत माहादेई पोखरी	×	१	×	१
३ अभुजवल खड्का	१	×	×	१
४ भिमराज नगर्कोटी	१	×	×	१
४ वद्रिनाथ डोग्याल	×	१	×	१
४ पद्दी माहाविर दोलखा	१	×	×	१
४ किर्तिराज विष्ट सोटी	१	१	×	२
४ मोतिलाल जैसि सिंधु	×	१	×	१
४ अमरसिं कार्कि	×	१	×	१
४ भूसिं वष्यात सांगा	१	×	×	१
४ सिरिमान अधीकारी	×	१	×	१
४ हस्तविर कड्वाल	×	×	१	१
४ किजविर रोकाया	×	२	×	२
४ जिमानसिं खत्री	×	१	×	१
४ सक्तिविर थापा	×	१	×	१
४ ह. दिर्घसिं कड्वाल	×	१	×	१
४ कप्तेल जमादार कंशविर घर्ति	×	१	×	१
५ बाहादुर थापा	×	×	१	१

५ किर्तिविर थापा	×	×	१	१
५ रामनारान नगर्कोटी	×	×	१	१
५ समुद्र मल्ल	२	×	×	२
५ सुन्दर खत्री	×	१	×	१
६ वौधमान खत्री	×	१	×	१
६ वागविर थापा	×	१	×	१
८ अगमसिं खत्री	१	×	×	१
८ बुद्धिमान थापा	×	×	१	१
८ उजिरसिं कार्कि	३	×	×	३
८ माधवरसिं महत	×	१	×	१
८ दलमर्दन कार्कि	×	१	×	१
८ रुधार वष्यात	×	१	×	१
९ ऐमानसिं कार्कि	×	×	१	१
९ रंगाविर खवास	×	१	×	१
९ सिद्धिविर खवास	×	१	×	१
९ कोन्तु पाध्या	१	×	×	१
९ अमल्दार पश्राम थापा	×	१	×	१
९ उधौ गुरुं	१	×	×	१
९ जितवाहादुर खड्का	×	१	×	१
९ दलविर खड्का	×	१	×	१
९ मानविरसिं कार्कि	×	१	×	१
९ सैनविर थापा	×	१	×	१
७ रंजित कार्कि	१	×	×	१
७ हस्तविर भंडारी	१	×	×	१
७ नैनसिं खत्री	×	१	×	१
७ कनकसिं खत्री	×	१	×	१

२ धोजमहत	×	×	१	१
२ दलमर्दन वानिआ	×	१	×	१
२ भैरवसिं राउत	×	१	×	१
१० दलभंजन विष्ट	×	१	×	१
१० गंभिरसिं खत्री गोर्मा	×	१	×	१
९ गंजसिं खड्का	×	×	१	१
८ अ. जैगविर कार्कि	×	१	×	१
	१६	३५	८	५९

सवुजको ——— ५२

२ नरविर राणा	×	१	×	१
२ विष्णुसिं	×	१	×	१
२ गोविन्द पाध्या	×	×	१	१
२ धनविर मांझि	२	१	२	५
२ मनिभद्र कुवर	×	२	२	४
२ अविर आले	×	१	×	१
२ दिलाराम थापा	×	१	×	१
२ श्रीधर थापा	×	१	×	१
२ सुरविर खत्री	×	१	×	१
२ श्रीरो राना	×	१	×	१
२ पर्सिमन खुआ थोकी	×	२	×	२
२ वलविर राना	१	१	×	२
२ वाहादुर अधीकारी	१	×	×	१

२ सिंहविर वण्यात	×	१	×	१
२ गजराज कठवाल	१	१	×	२
२ ललित थै खत्री	×	१	×	१
३ कुलमान सिं	१	/	/	१
३ सिंहदल खड्का	×	१	×	१
३ गरुड धोज खड्का	×	१	×	१
३ महिन्द्र धोज थापा	×	×	१	१
३ जैगविर मवास	१	१	×	२
४ हंसराज षवाम	×	१	×	१
४ अ. जैभद्र कार्कि	×	१	×	८
४ अ. पर्तिराना	×	/	१	१
४ विष्णु खत्री	×	१	×	१
६ केसर राणा	×	/	१	१
३ सुवेदार ..... कडुवाल	३	×	×	३
सुवेदार गंभिरसिं कडुवाल	×	४	×	४
२ युद्धविर सुनुवार	३	२	१	६
२ धोज खड्का	१	१	×	२
	१४	२९	९	५२

श्रीजनरल श्री कौशिक हरुले र अरु पगरिले ——— १७

श्रीजनरलवाट	×	२	×	२
श्री कर्णेल वाट	×	१	×	१
सुवेदार मोतिलाल खत्री	×	१	×	१
" कर्णविर घर्ति	२	×	×	२
सार्जट भैरवसिं	२	१	×	३

मेजर कपतान पहलमानसिंह वष्मात	x	१	x	१
श्री विगेडीर कपतान रणसिंह षत्री वाट	x	१	१	२
कपतान चंपसिंह थापा सुवेदार गोली दळ लेमान्याको	x	५	x	५
	४	१२	१	१७

जेठ वदी ७ रोज ४ मा

तसैव सन्मा श्री प्राइम मिनिष्टरका हजुरमा मेजर जनरल कर्णेल धीरजङ्ग कुवर राणाजी वाट लेषी चह्राई पठायाको ताकलाआरकाइलाकाले भेट्न्या गाउँ प्रगन्नाका हाकाहाहो भनि आहाकालामा मुखीया जिम्मावाल भला मानिस गन्नालाई राषी सोध षोज गर्नलाग्याको थियो। व्यासका अम्वल मा पनि १०।१२ गाउँ ताकलाआरलाई सिर्तो तिर्याकुन भन्या कुरो गन्याका थिया। तसैवेलामा अल्मोडामा वष्या असिटंट रामजी साहेवले मलाई १ चिठी लेषी पठाया र सो चिठी हजुरमा चह्राई पठायाको हो। कुमिनिलार जाहेर होला। निज साहेवलाई र तिमीले लेष्याको कुरो नेपालश्री ३ प्राइम मिनिष्टर साहेव बहादुरका हजुरमा विंति चह्राई पठायाको छु। वाहावाट जो हुकुम आउला सो ताहाले षन्याका म गरौला। भन्या जवाफ लेषी पठाउन्याका म गऱ्या। आहा वेवहार वुझदा ताकलाआर काठपात जोर हैन छ। ताकलाआरलाई तिर्नु पर्न्या सिर्तोम घ्यो व्यासका मानिसले ताकलाआरलाई केहि काठ तिरि आयाको हो भनी भंदछन्। ताकलाआरलाई काठपात नजीक पनी व्यासपर्न जादो रहेछ। व्यासवाट को ठपात नकिकायाते छोडन पनी गाह्रो होला कि भन्या कुदार भोटेलाई सिर्तो तिर्नु पर्न्या व्यास १०।१२ गाउँका मुखीया लाई पनी वेदो वस्तलाई फिकन पर्न्या वेहोरा वुझदा अंग्रेजवाट पनी ताहाको वंदोवस्त भयापछी आहा लेषी आवस र यस तर्फका सेटा गीरि पठाइ दिन्याका

म गरहुंला भनी लेषी पठायाको छ। ताले हजुरमा विंति चह्राइ पठायाको हो मुकाम ताकलाषार शुभम्।

येठ वदी ७ रोज ४ मा

[illegible] श्री प्राइम मिनिष्टरका हजुरमा श्री मिनिष्टर जनरल वाट लेषी चह्राइ पठायाको जेठ वदी ४ रोज १ का दिन सुनागुम्वा हानु भनी कुती वाट पल्टन ली जादा सुनागुम्वा देषी आधा वाटो छ। म एक तिप्यार हेछ येस तिप्यामा आंडवनाई छुगाल डाइ ल ल्का गार द गराउनानि सिकछुगाथ प्याइ भोप्या समाही हरु वस्याकार हलादुन त्यो अवर पाई भोप्याको सिमा फुटक्या हाली तीर पारि कोधा टो गरि फौज लैजादा भोप्या हरुले तिप्यावाट वंदुकको फयेर गरि हीन लाग्या येक घडी सम्म हानी भागी सुनागुम्वाका आडमा गया। आड भन्या मजवुत सी ग वनाइ फौज आइ भिड वस्याको रहेछ। सुनागुम्वा देषी वारी तिर ११।१२ सयेक दम मा छाउनी गरि पल्टन फौज राषन्याकाम गऱ्या भन्या विस्तार श्री जनरल भाई धीर सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजी वाट लेषी आये। सो विंति सु चिठी चह्राइ पठायाको छ। तिप्यामा फौज गार तगर्न निमित्त छुगाथ प्याया को थाहा पाई भोप्याको सीमा फुटक्या हाली तीर फौज ववचाई लडन्याकाम वछि। पारग्ये छ्यौं अव पनी आफ तुरु तियार रहि सुनागुम्वा सर गन्याकाम गर्नेछौं। सुनागुम्वा सर गरि पक्का आडवनाई रसद गोहू जमा गराई राषन्याकाम गर्नु लैगु रतर्फ वढना लाई र श्री प्राइम मिनिष्टर दाजेज्यूवाट प्रसंग र भन्या लेषीन आउंजी सम्म वढन्याकाम नगर्नु भन्या र भारा लीहरु वाट रसद पुग्दी सके न भन्या ज्याला मजुरी दीकन पनी रसद ल्याउ गर्नु भन्या वन्देवस्त ताकीतिको वेहोरा लेषी पठाउन्याकाम गऱ्या। कपतान गजराज सिं थापा ले र हरि चरण जोसीका भाई देवीचरणले हजुरका नाउमा लेष्याको चिठी श्री हामैले हेरी चह्राइ पठायाको छ शुभम्